Kedden. 80. Szám Junius 9-kén, 1857.

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Szerkesztőségi szállás külső szénutcza Sikóház, 36 számnál.

Előfizethetni Kolozsvártt Stein János úr középutczai könyvkereskedésében, valamint a szerkesztőségnél; vidékről minden postahivatalnál. Előfizetési díj félévre 6 pf. évnegyedre 3 pf.

Hirdetések 10 p. kr. beigtatási bélyeg díj, s minden négyhasábos egy sor után 4 p. kr-nak Stein középutczai kereskedésébe beküldése mellett kiadatnak.

323

ÖT ARANY PÁLYADIJ.

Irodalmunk egyik lelkes barátja, **m. Zeyk Sándor** ur, **ÖT DARAB cs. k. ARANY** pályadijt tüz ki a K. Közlöny érdekében egy magyar TÖRTÉNETI BALLADÁRA, mely mind a nyelv, mind a szerkezet, történészeti hüség, alak és tárgy választékossága által a beküldendők közt legjobbnak nyilvánittatván, a K. Közlöny tárczájában lásson világot.

Határnapul jelen év september 1-jét jelölte ki, mikor a pályázandó müvek, idegen kézzel tisztán leirva, s jeligés levélkékkel ellátva, lesznek alulirthoz bérmentesen beküldendők. Kolozsvártt. Sikóház 36 sz.

A pályadijazó által alulirott lévén a birálók kiválasztására feljogositva, birálókul Jakab Elek, Kriza János és Halmágyi Sándor urakat kértem fel.

És midőn pályadijazó tisztelt barátomnak hazafias buzgalmáért köszönetet mondok, egyszersmind nemzetünk költőit tisztelettel kérem fel, hogy pályázásukkal a hazafias áldozatkészség jogosultságát igazolják.

Kolozsvár, junius 8-án, 1858.

DÓZSA DÁNIEL.
mint a K. Közlöny főmunkatársa.

OECONOMIAI SZÉTTEKINTÉSEK.

VIII.

1850-dik éven innen, meggyőződvén arról, hogy közös sorsunk a földmiveléshez int, figyelmet forditék a gazdászati elméletekre, s nehány éven át kisértem az azoktól tökéletesen eltérő gyakorlatot, és meggyőződtem, hogy Erdély legnagyobb részén, az urodalmakon kivül, másoknak gazdáskodni teljes lehetetlen.

Életem leggyötrelmesb, legboszuságosb korszakát a mezőn töltöttem; mindig ugy képzelvén fáradozásunkat, mint azon ölebét, melyet hajdan a konyhákra állitottak nyárs forgatni. A kis eb ketreczéből folytonosan kikapaszkodni akar, s ez iparkodás alatt folytonosan forog a nyárs, és pirul a pecsenye; de nem az ő számára.

Kimondhatjuk egyenesen és bátran, hogy ily ferde gazdászati s földbirtoklási rendszer, mely egész országunkban divatozik, miután már a jobbágyság eltöröltetett, nem értelmes embereknek való.

Ezer szomszédunk van egy határon, az két ezer felől vágja foldeinket; ki veszi észre e sok dirib-darab szomszédot, ha egy vagy két évi barázdával belebb vágott? ki képes felmérni minden müveléskor három-négyszáz darab földjének szélét-hosszát, és ha megmérte, ki képes 1000—1200 kérelmet megiratni, s oda emelni a törvényszékekhez, beléfektetve instrualásukra évi jövedelmét? sőt tán összes birtokának fele értékét?

Ott hagyja az ember végre is, hadd csipjék, harapják birtokát, és magát ezen resignatio által igyekszik a gutaütéstől megmenteni!

Itt, hol három-négyszáz év óta a buza nyomra-buzát vetnek, hol mióta a tengeri honosult, tengerire tengeri termeltetik, hol a leggyönyörübb rétek, a kis részletek általi sánczolhatlanságuk, alagcsövezhetlenségök miatt buján termik a guzsaljt, melyet a marha ki nem állhat, hol a keskeny és hegyre menő földeket csak váltó-ekével lehet mivelni, mely ekének kormánydeszkáját, minden barázda végén a szántó vető-nagy lassan, a tulsó oldalra változtatja, s csak ezen teketoriával elveszti napszámának ¼-ét, hol az erdőket a közönség kényére vágja, s az irtóványokon kecskenyájak legelnek, hol a szabályozhatlan folyó vagdalja földvégeinket, hol a mezőn takarmányfüvet, a miatt hogy a csorda gyökerestől kitapadja, termelni nem lehetvén, tavaszszal a szüken gyüjthetett széna elfogyasztásával, az uj füthegyen lézeng az igásmarha jól megszámlálható oldalcsontjaival, s ez árva kosztról fogatik az ekébe, Isten és ember szánalmára; itt, hol a napszámos lóhus-taplót használ, melylyel napszámának hatodrészét lecseheli, és hol a népnek még képzete sincs arról, hogy a buzánál, rozsnál, tengerinél, s zabnál még egyebet is megteremne a szántóföld; hol a nép szentül és határozottan hiszi, hogy ha a csorda nem járna ki a mezőre, nem teremne ott semmi a világon, minthogy a föld igen elporhanyulna, ha a marha nem gyurná össze, mint a czigány a vályogot, s hol hiába mondod neki, hogy hiszen értelmes gazda éppen a föld elporhanyitását tartja fő feladatnak; egy szóval itt, hol a nép mindenben a világon tökéletes ellentéte az európai gazdászati eszmének annyira, mint az ausztráliai körtve, mellynek szára a vastagabb feléből nő a fához, ellentéte az európainak, hol a termésalak megforditva áll, itt—mondom—gazdáskodni olyan sors, mint a lelánczolt eb sorsa, melyet hosszu karóval kerget az utczasuhancz.

Szerencsénk, hogy Erdély irodalmáról a külföld mit sem tud, s igy bátran kimondhatjuk gazdászati viszonyaink abnormis állapotát, a nélkül, hogy hirül venné a világ, hogy a civilisált világ határszélein egy ily elmaradott nép található, ki birtokosa pedig egy olyan becses és gazdag termőképességü földnek, mely földnek buzatermését, mit Keményfi mutatványul vitt a párisi mükiállitásra, Európa és Amerika megbámulá!

Azon megbámult buzaszemekben küldé Erdély földje váját ellenünk Európa szine elébe.

És csodáljuk, ha nyomnak a kor igényei? lehet-e képzettel a legislativ hatalomis ekkora elmaradásról, mely minálunk, s legkülönösebben a székelyföldén feltünik.

Bizonyosan, ha a döntőbb körök emberei megutaznák Erdélyt, tapogatózva a nép eszméi körül, megnéznék gazdászatunkat millio hiányaival, azonnal meggyőződnének, hogy itt rövid időn vége az adóképességnek is, hogy ha a birtokelkülönités, a tagositás kényszeritőleg is át nem vitetik.

De a tagositásnak is köztünk saját jelleggel kell birnia, s el kell mondanom ujból meg ujból e körüli nézetimet.

DÓZSA D.

N.-Várad. (Vége.) Másnap, 27-én reggel, hogy Petőfivel szóljak, szürke volt a menny, mint a bakancsos köpenyeg, miért is a katona-szemlének el kelle maradni. De vidámult később az égis és 9 órakor a tiszai-vaspálya udvarának alapkőletétele s felszentelése Ő Felségeik jelenlétében megtörtént. Későcskén érkeztem a földi iparnak a templomok

EPERFA-NEVELÉS ÉS SELYEMTERMELÉS.

(Folytatás).

Czélszerü lenne az országban a selyemfonás; mert ezen könnyü és sebesebb lerakását a gubóknak nem csak lehetősitik, de a hazának még azon hasznot is szerzik, hogy a selyem, nem mint tartalék-termény, hanem fonatva már idegen tartományokra is küldethetik.

A boldog emlékü I. Ferencz császár 1834-ben Dalmáczián a selyemtermelés emelésére azt rendelte: hogy a fonódák felállitása ugyan maradjon a magán szorgalomnak; mindazáltal az oly embereknek, kik ezt érdemlik, árvai biztositék és visszafizetés mellett, illő részletenkint kamatoló, vagy szükség esetében nem is kamatoló előlegek a státus kincséből kiszolgáltathatnak.

Végül megkéretett a min'szter, hogy ha az országban növekedő jólét által, az ily segedelem helyeselhető lenne, hasonló kedvezményt ért, Erdélyre nézve is ő felségénél járulna közben.

1854-ben február haváral kezdte meg gyüléseit az erdélyi gazdászági egylet, s a következő évben fölszólitotta az erdélyi nagyméltóságu helytartóság az iránt, hogy az erdélyi selyemtenyésztés föleleventésére nézve véleményét közlené, örömest kivánt a gazdasági egyesület e bizalomnak megfelelni, s 1855-ben october 9-kén s december 24-kén azon véleményét terjesztette az erdélyi nagyméltóságu helytartóság elébe, hogy ez iparágnak meghonositása csak ugy remélhető, ha az eperfamivelés és selyemtermelés e hazában valláskülönbség szerint, a papokat és iskolatanitókat formáló intézetekben, elméletileg mint gyakorlatilag tanittatnék és a tanulók e végre serkentő ösztöndijakat is nyernének; csak ugy, hogy ha a kiképzett papok és iskolatanitók, ez iparágot mind elméletileg, mind gyakorlatilag egyháza kban a falusi iskola gyermekeinek tovább gyakorolnák, s kellő felügyelet alá jöve e részben az előhaladás, ugy a papoknál és iskolatanitóknál, mint az iskola gyermekinél és népnél, elismerés és jutalmak által tovább segittetnék.

1856-ban április 8-kán nekem jutott azon szerencse, hogy az erdélyi gazdasági egyesület nézetelt, az erdélyi muzeumban bővebben tolmácsolhatám s ohajtám

1-ször hogy nemcsak az iskolatanitók, de a papi növendékek is nyernének az eperfakezelés és selyemtermelésben elméleti és gyakorlati tanitást, s végre mind a négyvallás, pap és iskolatanitók képezdei mellé minta-epresek állittatnának.

2-szor hogy rendeltetnék a magas kormány által minden vallások számára külön-külön hat 50 frtos ösztöndij, mely évenként a megkülönböztetett papi és iskolatanitóknak osztatnék ki.

3-szor lenne pedig kellő ellenőrködés az elméleti és gyakorlati tanulmányok felett.

4-szer el ne szakadna még a képezdék mellett ezen tanulmány, hanem folytattatnék tovább a papok és iskolatanitók által az egyházak iskoláiban; ne hiányzanék itt is az epres kert, ne hiányzanának a méltányló ösztöndijak, jutalmazások és kitüntetések, ugy a papok és iskolatanitók, iskolagyermekek és végre a nép számára se.

5-ször midőn az egyházak iskoláiban a selyemtermelés, az iskolatanitó vezérlete mellett a tanulógyermekek által megkezdetnék, neveztetnének ki a kormány által selyemfelügyelők, kik ösztöndijakra, jutalmakra, kitüntetésekre ajánlanák évenként a magas kormánynak, a kitünt papokat, iskolatanitókat, iskolagyermekeket és a népet.

6 szor ohajtám, hogy egy gubóbeváltó és legombolyitó intézetet is állittana a magas kormány annak idejében e hazában, hol gombolyitók is képeztetnének s a gubók is oly áron váltatnának be és mindenkor készpénzzel, hogy ez is ösztönévé lenne a termelésnek; ohajtanám végre

7-szer az eperfák védelmére a mezei rendőrséget, maga egész szigorában, hadszertárnok-mester s Erdély kormányzója herczeg Schwarzenberg ő nméltósága 1856-ban dec. 18-kán 1836/96 szám alatt irja az erdélyi gazdasági egyesületnek, hogy azon személyekről, kik az eperfamivelés és selyemtermelés föleleventése körül Erdélyben érdemeket szereztek, neveit kedves tudásul vette s azon meggyőződést nyerte, hogy a selyemtermelés helyesen felfogva, még gazdag jövedelmet adhat e hazának: azért egy esközt is, mely hatalmában lend, nem fog elszalasztani erre nézve; osztozik a gazdasági egyesület kifejtett n zeteiben is a megkezdendő terv és módra nézve s tevékeny működésre szólitja föl: a gazdasági egyesület tehát, azon tiszteletre kötelező meleg szavak által, melyekkel ez iparágat szivére köti, hálára látván magát kötelezve.

1857-ben febr. 21-kén azt válaszolta: hogy ha pénzalapja lenne az egyesületnek arra, hogy ez iparágra évenként jelentékeny összeget áldozzon, áldozatát megtenni nem kétkednék; de midőn ez nincsen, nem tud más módot, mint ha a magas kormány tanitásra, tanulók ösztöndijaira, a selyemtermelés kellékeire és kezelésére, ha nézeteivel egybehangzanék, ezen évre már 1250 rf. e. p. adna, melylyel még ezen évben a papi és iskolamesteri nevelőintézetekben, hol az egylet tudomása szerint, csak az evang. ref. collegium bir, a gyakorlati tanács czéljának megfelelő iskolával, és hogy ezen intézet előljárói ez ültetvényt kétség kivül készek lesznek ezen czélra használatra engedni, azt indítványozta, hogy a tanitás egyelőre kezdessék meg itten Kolozsvártt az egyesület helyén s őrködése mellett az eperfakezelés és selyemtermelés tárgyában, mely végre 4 havi tanfolyamot, mely alatt a selyemtenyésztéshez szükséges ismeretek, az eperfaültetésről, a gubó lemotólálásáig előadassanak, lát szükségesnek. A gazdasági egylet mindenkit, ki résztvenni kivánna, hogy az oktatásban résztvegyen, felszólitani ohajtott.

Midőn ezen indítványt részéről minden tekintetben a mélyen tisztelt herczeg ő nagyméltósága helyesnek itélte, egyszersmind jóváhagyta a tan tás eszközlésére szükséges költségeket:

1	tanitó fizetése	300 rfrt pp.
2.	segéd	150 „
3	öt ötven frtos alapitvány	250 „
4.	állványok és egyéb eszközökre .	200 „
5.	kezelés, lemotólálással együtt .	250 „
6.	lemotólálás-tanitásra	100 „
	összesen	1250

mely összeg a vadászati engedély-levelekből jövén bé, igy az országnak javára forduland vissza ismét.

Részemre jutván ezen év április 22-kén a szerencse, hogy a tanitásra fölszólittassam; ugyan ezen 1857-dik évben, május 1-sőjén, a köztanitást a kijelelt helyen 49 hallgatómmal el is kezdettem, melyre a mindenség urától áldást esdeklek!

Historiai alapu tanulmányoknak az a természetök, hogy a multtal kötetik a jelen össze hiányos az összeillesztés? fölemelkedett ormója tanulságul hirdeti a hibát nincs együvé forradás? nem lesz életmü-szervezete, nem élete, nem folyama a tárgynak! elszárad mint elkorhadt növény; köteles valék azért Erdély eperfakezeléséről és selyemtermeléséről szólva, előre bocsátani a történelmi és statistikai adatokat.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

s paplakok tőszomszédjában oly óriásilag tervezett kápolnájához, melynek az egyik szárnya már is mintha Erdély felé kivánkoznék repülni; de láthatám mégis azon tégladarabot, mely szerencsés vala a földi Felség arany kalapácsa ütését érezhetni és Ament mondhaték Szaniszló püspöknek a Császári Ház mellett a magyar nemzetet is megáldó beszédére.

És most, mig ő Felségeik látogatják a székes-egyházakat, hivatalokat s katonai s egyéb intézeteket, és Császárné ő Felsége az apáczák zárdáját, a bölcsődét és kisdedóvót legmagasb s legleereszkedőbb látogatásával szerencsélteti: nézzünk be mi is csak frissen haladva, mert gyalog emberek vagyunk, egy két közintézetbe, szentegyházba, — de mily cziklandós itt az apró kövekkel kövezett, nagyrészint járdátlan utczákoni szerte futkosás a mi járgépeinknek! Ugy is láttuk már a nagylelkü Dr. Grosz Frigyes hires intézetét, hol most is mintegy 40 világtalan van gyógyitás alatt; láttuk a szépérzéket kielégitő r. kathol. szentegyházakat; megszemléltük a páratlanul czifra rácz templomot, láttuk a reformatusok nemes egyszerüsége által hatásos ujdon templomát sat. Vonuljunk hát ki, mert 3 az óra, a Rhédey-kert, szalontai országut és a városi téglavető közötti zöld gyepen rendezett népünnepélyre. Megadtuk immár a Császárnak, mi a császáré, im a Császár is kijött megadni népének, a mi a népé — gyönyörködik annak széles jó kedvében, jóizü bolondságiban. De nem bolondság ám az a szép magyar táncz, melyet oly büszkén lejtenek öt hat csoportban azok a nyalka negédes magyar legények, a kik huszárrá látszanak teremtetve lenni, csak a fölszentelés van hátra — meg-megforgatva a nem annyira szép, mint ép erős pozsgás leányzókat. Egy hetedik csoportban román legénység tánczol, a magyar zajos zenétől nehézkes ugrasaiban zavartatva, — de minden ugrándozása mellett is kitetszik, hogy a magyar fiuknál alantabb állanak. De van itt egyéb is; mit kivánsz? Amott ni 15 lábnyi magas szökőkutból foghatod fel gombaalaku kalapoddal vagy kancsóddal a jó magyar bort, vagy több magas emelvényeken álló hordokból csoroghat kitátott szádba a gondüzö nektár. Ha nem ettél még ma, a mindenfelé gőzölgő laczikonyhákról dusztig jól lakhatsz. Jó husos étked mellé tudom czipó is kellene — ama tornyocskákról nem kövel, de a legszebb czipóval hajigálják a szegény ember hátát. De sültöd is lesz mindjárt — emberderéknyi vastag nyársra fellánczolva amott forgatják hatalmas tüz felett azon szép kövér ökröt, melyet aranyozott szarvakkal és szalagokkal feldiszitve délelőtt a város utczáin végig hordoztak. Azonban látom, hogy neked mind ennél jobban izlik a friss cseresznye, a mit én majd csak julius vége felé fogok Brassóban ropogtathatni.

S mit vétett a Kovács Imre népdala, melyet ő az ünnepélyes napok megörökitésére zengett — megannyi ropogós cseresznye-szemek a n. váradi költész-muza kosárkájából, melyekkel a Muza fölkentje vagy fölcsapottja méltóan ült ki a nagy jelentőségü zöld gyepre. Nagy-Váradról Tichy Alajos nyomtatása alól valóban terjedelmesebb müveket is lehetne várnunk, sőt követelnünk, ha tekintetbe veszszük azon sok tehetséget, tudományt, s hozzá gazdagságot, mely az elhirhedt vagyonnságu püsp. residentiában s annak körében le van rakodva. Egy-két szemet hát abból a n. váradi magyar zamatu ropogósból:

Zöld a pázsit és berek,
Vigad a magyar gyerek,
Összeüti bokáját,
Tánczra hivja babáját.
S vidám körben lengve megered jó kedve,
Nincs is vigságának se hossza, se vége.

Honi dalunk habár sir,
Kedélyünkkel még sem bir,
Bus nótáink kesergnek,
De fris tánczczal végződnek;
Igy fénylik borult ég után ismét a nap
És a fénylő nappal minden uj kedvet kap.

Pajkos virgoncz a magyar,
Néha sokat is akar,
Büszke szülőföldjére.
Még büszkébb erényére;
Minden felett pedig: hogy dicső Királyát
S vele hün szereti szép nyelvét s hazáját.

Csak azt engedd még meg barátom, hogy becses társaságod nélkül estve a diszbálban lehessek. Egy tündérteremben vagyok, hol Ö Felségeik megjelente után egyszerre hangzott a „Csárdást"! s elé ugrottak tánczolni fényes magyar gálába öltözött ifjak és hölgyek a főnemességből s a szintén magyarba öltözött Fejedelmi pár gyönyörködni látszott a vig mulatságban.

Isten veled már. Többé ezuttal nem busitalak. Majd a csonka-héten Kolozsváron átutaztamkor beszóllok hozzád, ha Isten éltet, s jobban és többet fogok előadni élö szóval mint tudtam irni e hitvány pennával.

CS.

Keleti levelek.

Bukurest, máj. 31-én 1857. A magyarok oláhhonbani szellemi foglalkozások alatt érteném, ha az itteni nyilvános és magán iskolákban, vagy a dúsabb bojárházaknál többen vagy kevesebben a tanitói pályán működnének. Azonban e téren már mások által megelőztettünk annyira, hogy előleges tudakozódás, tájékozás nélkül átvándorolni, azon szép reményben, hogy itt a legdúsabb tanitó-állomásokat lehet találni, nem ajánlom senkinek sem, mert a franczia és oláh nyelvek tudása mellett is nehezen fog boldogulni.

A festészetben képviseli nemzetünket itten kolozsvári Szathmári P. Károly hazánkfia, kinek szerénységét talán nem sértem meg, ha bevallom a nyilvánosság előtt, miként büszke lehet reá nemzetünk, hogy őt magáénak mondhatja. Érdemét az europai nagyhatalmak ugy is régen elösmerték, mert nincs közöttük egy is, ki őt aranyéremmel vagy más kitüntetéssel meg ne tisztelte volna. Itt pedig ritka a bojárház, melynek falait az ő remekművei ne diszitenék, s bár e téren itt felette sokan foglalkoznak, versenyt vele egy sem haladhat.

Aranymives van kettő-három, más nemzetbeli számtalan. — Az orvosi karban már több hazánkfiával találkozunk, kik régebb vándoroltak át és magoknak tiszetes állást vivtak ki. E téren a görög, zsidó és franczia a tulnyomó elem, azért fiatal magyar orvosaknak éppen, mint a tanitóknak, kevés kilátásuk lehet, az oláh és franczia nyelv nélkül pedig éppen semmi.

Bukurest tizenkilencz gyógyszertára tulajdonosai ermagyarok, ezekben a magyar gyógyszerész-segédek igen szivesen fogadtatnak, s az illetőkkel elöleges értekezés folytán bátran ki is jöhetnek. — A kereskedő pályán nagyon kevés magyar segéd van, s ezek is a kényelmetlen szállás és rosz életmódról sokat panaszkodnak, s valóban a méltánylat, mi nálunk, nincs meg itt ezen osztály irányában; azért nem csuda, ha a kik kijönek is ide, csak hamar visszamennek, vagy más életmódhoz kezdenek.

Ezt mondhatni a gazdatiszti osztályról is; a bojárok jószágaikat nagyobb-részint a görögöknek adják ki haszonbérbe. Görög haszonbérlőnek nem kell gazdatiszt.

Mint Bukurestben, ugy más városokban is, legtöbben vannak a magyarok közöl az iparosok: kovács, lakatos, asztalos, timár, szijgyártó sat. Ezek a módosabbak, többen már fekvő-birtokot is vásároltak, de ebben az esetben r a j á k n a k kell lenniök. Évenkint 30 — 40 huszas adót fizetnek. Ezek az ujabb időkben hivatal utján Erdélyből hozatnak magoknak székely fiakat, kiket mesterségökre betanitanak. Ez igen dicséretes eljárás is, mert ezeket kisded koruktól fogva szoros felügyeletök alatt tartják s igy belölük e honnak hasznos polgárokat nevelnek, midön az ugy nevezett f e l s z a b a d u l t l e g é n y e k, kik tulról jönek, miután itt szabadabban mozoghatnak, kevés fáradsággal szép öszveget takaríthatnának meg, e helyett selejtes magokviseletével, csak a benn-szülöttek által homlokunkra sütött guny-nevezetre — niamcz beciv — részeges német — adnak alkalmat. — Mert tudnunk kell, hogy az itteni alsóbb néposztály minden idegent niamcznak nevez, mihez régebben a nu e kristin – nem keresztény — melléknevet is hozzá toldották. Azonban a közelebbi években kezdenek felhagyni e distinctioval, s remélhető, hogy lassanként ki is maradoz, csak mi ne adjunk alkalmat a niamcz beciv gunynévre, ezt pedig mindkét részről csak a nevelés által kerülhetjük ki. Ezért oly égető szükség keleten ekklésiánk szervezése, mert az eddigi nyomorult állapotban ha továbbra is megmaradunk, nem csudálkozhatunk, ha oly csekély tekintetünk van a benn-szülöttek előtt.....

Megemlitem még itt a magyar kömiveseket, kiknek nyáron által valóságos szüretjök van, s nem jöhet annyi át, hogy munkát ne kapjon, csak ne teljesednék be rajtok az a wie gewonnen so zerronnen német közmondás. Fájdalom ilyen a cselédség is. Az itteni éktelen fényüzés magával ragadja őket is, s midön aranynyal térhetnének vissza Erdélybe, e helyett nyomorral s e földet átkozva kénytelenek elhagyni.

Röviden szólva: tanitó, művész, orvos, sebész, kereskedő-segéd, gazdatiszt, az oláh és franczia nyelvek teljes birása mellett is, nehezen vergődhetik itt élhető állásra, mert — mint mondám — mások által már tulszárnyaltattunk, de az iparosnak szép jövője van.

Csakis a vasút, vagy az útak jó karba állitása lesz képes piaczot nyitni Oláh-honba a székely föld termesztményeinek, készitményeinek, ásványos vizeinek s ha ekkor sem fog élire állni a kereskedésnek, megbocsáthatatlan bünt fog elkövetni önmaga irányában.

KOOS FERENCZ s. k.
bukuresti helv. hit. lelkész.

Károlyfejérvár, jun. 4-kén A hónapok 4-dik napjai ugylátszik baljoslatu jelentőségre kezdenek jutni a Marosportusnáli közlekedés történetében.

Terjedelmesebb levén az erdélyi eperfanevelést és selyemtermelést érdeklő adat, ugy gondolom, miszerint szolgálok azzal, ha még egy okadatos függésbe összefoglalom, nem pedig kiterjesztve hagyom a munka terén el.

Kitetszik a fennebbiekből, hogy Galarattinak Brassóban termelt négy tekercs selyme 1784-ben terjesztetett az erdélyi és magas kormány eleibe, s 1785 ben április 18-kán neveztetett ki az erdélyi selyemtermelés directorának s mivel a kormány kiakarta a gubók beváltásában kerülni az egyedárusságot: kimondta ugyanekkor miszerint szabadságában leend kinek-kinek gubóját magának tartani; vagy pedig az értesités hiánya esetében 40, 30 és 10 krral pp. adni a directornak.

Galarattinak terve ebben az, hogy a tekintélyesebb birtokosok és földmivesek menjenek jó példával elő, és hogy ösztönözésük a gubók árát emelni kivánta, nem volt helytelen, de helyesebb lett volna, ha a beváltás a kincstárnál maradott volna, mert igy a készpénzzel beváltást tehetlensége is gátolta.

Galaratti 1786-ről a tőle kivánt tudósitást meg nem teszi és a hatóságok tudósitásai is, az eperfamivelés és selyemtermelés iránt kiányosak

Nem segit ez iparágon 1788-ról azon rendelet is, hogy a gubók kincstári beváltásának ezentul csak két osztálya 40 és 30 kr leend.

Az 1788-dik év buktatja meg Erdélynek selyemtermelését, midön Galaratti selyemgyárt állit itten festéssel, szalag és szőnyegre, melyre forgó tőkéje nem volt, melyről 1792-ben még azt irja, hogy a selyemgyár már 61,000 frtba került, s jez egészen semmivé teendi őtet, mely egy első nagyságu festészetből 24 szövőszákból áll, melyen mindennemü tafota és atlasz készithetik. Nem birta tovább a gubókat készpénzzel váltani be, s nem érkezett már az eperfamivelésre és selyemtermelésre, mely Erdélynek szükséges méltósága mellett, még akkor elég lett volna; nem segithetnek rajta már az, hogy a gubó fontjáért 20, 30 és 51 krt is ajánlott; sem hogy a szebeni árvaházból 20, 30 leányt kapott, csupán élelem és köntös mellett, gyárába időröl-időre sülyedt az éjszaki tudósitáso szerint, melyre okot adott az is, hogy II. Leopoldnak koronázási 10,000 arany ajándéka, melyet e végre selyemtenyésztés érdekére ajándékozott vissza, más czélra fordittatott. 1790-től 1799-ig, midön többet csak 175, midön kevesebbet csak 152 font gubót válthatott be évenkint Galaratti, nem lehetett már Erdélyben felébreszteni a selyemtermelést, 1809-ben se a Galaratti halálával, se 1827-ben a Blaszkovicsfellépése, se később a Hoffmannék bévezetésével a selyemtermelésbe.

1839-ben a gróf Csáki Rózália, b. Józsika Jánosné által eszközölt részvény-társulat oly fokra emelte vala Erdélyben a selyemtermelést, hogy egy mázsa körül volt az évi lemotólált selyem; mi okozta azonban kora felbomlását a társulatnak? nem birván hiteles adatokkal, meg nem irhatom.

1855-ben az erdélyi gazdasági egyesület egy uj irányt jelelt ki e téren, elméleti és gyakorlati tanitását a papi és iskolatanitói növendékeknek, ezeknek növeldéjében s ezek által az egyházak iskoláiba és a nép közvélelét a selyemtermelésnek;

Mult hónap 4-kén történt, hogy a hidat egy alája rohanó tutajraj — ad norm.-hajóraj — elszakasztotta.

Ma pedig e hó 4-kén megint csak az isteni gondviselés örködő védelmének hálátható, hogy a bizonyos halál veszélyében forgottaknak sokaságát tekintve, a multkorinál sok tekintetben borzasztóbbszerencsétlenség nem történt.

Azon hevenyészett komp ugyanis, mely a hid elromlása óta a Marosoni közlekedés gyarló eszközéül szolgál, ma délben — tehát a napnak is épp azon részében, melyben a hid elszakadt volt, — szekerek s gyalogutasokkal csaknem az elmerülésig tulterhelve, épen a tulsó partról átindulandó volt, midőn az áradásban lévő folyam közepe felé a sebes ár ereje, a tultömött jármü vezérlőinek minden erőködését meghiusitva, a hajót kötélzetétől elszakasztá, s bőszült sebességgel rohant azzal egyenesen a hid elromlott részén a vizből ki álló jégtörők egyikének.

Még egy percz, — s a hajó a veszedelmes oszlopnak egyenesen neki tartva, már-már az egész benszorult népet a feldagadt Maros zavaros hullámaiba vala boritandó, midőn egy örvendetes véletlen fordulat annak kissé más irányt adva, csak utó-része csapódott a veszedelmes zátonyhoz, melyet ekképp szerencsésen kikerülve, Portuson alul egy negyed mérföldnyi távolságra, sikerült a folyam önkényének ekép zsákmányul esett jármüvet, s a bizonyosnak hitt halál minden félelmét kiállott népséget partra szállitni.

A hajóban lévők száma, mint mondják, megközelitette a százat, s még ide gondolva a benlévő négy szekeret, s azokhoz tartozó lovakat, némi fogalmat szerezhetni a kiállott veszedelem iszonyuságáról.

A közlekedés e baleset, s a folyam áradott állapotában létele következtén a komp visszahelyezése után is már a mezőben bétiltatott, mely körülmény a Kolozsvár felől jövő gyorskocsi vonatot is Portusról Fejérvárra visszatérni kényszerité.

A napokban szerencséltette hivatalos látogatásával a helybeli fő és elemi tanodákat isk. tanácsos Fesztl Károly ur ő mlga.

Jelen itt mulatásának legtartósabb becsü emléke lesz kétségkivül egy 4 osztályu izraëlita elemi tanoda, melynek legrövidebb időni felállitását, az e czélból egybegyüjtött helybéli izr. közönség, ő nga hathatós s lelkes felszólalására egyhangulag elhatározta, megállapitván egyszersmind a leendő tanitók fizetését is, mely szerént a negyedik oszt. tanitója 500, a harmadiké 400, a második és első osztályé pedig 350 ezüst forint évi fizetést kapjon, s a határozatok pontos életbeléptetésére magokat jegyzőkönyvileg is szigoruan kötelezvén.

Közelebbről kisértük örök nyugalomra városunk egyik legtekintélyesb polgára, s köztisztelet s szeretetben levő volt főbirája s orsz gyülési követe t. Szoboszlóy Tóth György urnak szeretett nőjét.

A boldogultnak hirtelen halálát egy már régebben is jelentkezett csendes szélhüdés okozta.

Hogy mélyen megilletődött férjének, s vigasztalhatlan gyermekei s rokonainak méltó fájdalmában városunknak minden rendü s rangu lakója őszintén osztozik, bizonyitja azon körülmény is, hogy Fejérvár évtized óta egy temetésen oly népes és fényes gyülekezetet egybeseregelve nem látott, mint milyen az urban elhunytat a valódi részvét s tisztelet őszinte jeleivel kisérte örök nyugalma gyászos helyére.

Nyugodjanak csendesen porai! —

A gabona ára a közelebbi áradások következtén piaczunkon tetemesen emelkedett. — A közelebbi heti vásáron volt egy kis véka tisztabuza 4 fr. 30 kr. elegy 3 fr. rozs 2 fr. törökbuza 35 garas, zab 30 garas váltóban. —

Egy font marhahus 7⅓ kr. pp. Egy zsemlye egy krajczár ugyan, de annyit se nem ér, se nem nyom.

BOJTOR JÁNOS.

Kentelke, május 30. 1857. (Észrevétel aK. Közlöny 74 számában kijött Sófalva czimü czikkre.)

1) Czikkiró hibásan teszi fel az égés napját. — A sófalvi égés a civilizált világ használta naptár szerint apr. 20-án volt.

2) A leégett templom s toronyfedél ujra épitésére az első lépés nem máj. 10. hanem apr. 24-én tétetett, a mikor is m. Zsombori János és Véér Farkas s a helybeli t. lelkész Varró István urakkali értekezletünk következtében el lön határozva a bolthajtást s alatta a templom drága belsejét szükségfedél által megmenteni, még pedig kölcsön vett pénzzel, melynek betáblázás melletti biztositását s egy év mulva kifizetését az érdekelt méltóságos urak vállalák magokra. Innen

3) nem áll az, hogy csak az (rögtön befizetendő) aláirt 200 pfr. alap lenne a templom és toronyfedél felépitésére. De nem áll

4) az se, hogy a czikkiró által előbb bevallott, de utóbb visszavont lelkesültsége a hallgatóságnak szegénységért megtörnék. Erre elég erősség az, hogy 1852 óta minden közterheit az eklésiának a hallgatók önkéntes rovatal, és részben mivelt földek terményeiből hordozták, s épitettek papi csürt, istálókat, iskolaházat sat. miben szép érdeme van a t. papnak is.

5) És hogy lesz templom, s felfognak épülni az elégett papi és tanitói épületek, bizonyitja az, hogy máj. 18. már bevásároltattak a templom állandó szarvazata épitésére szükséges fák s reá a deszka, mely, mikor a zsendelynél tüzellenesebb cserép beszereztethetik, a papi és mesteri épületek szalmafedelét váltandja fel.

6) Az erő pedig, mely meg fogja birni a tüzokozta károk fedezését, hazank annyi meg nem romlott keblü jó fiai érzelmein, mint köszirten, nyugszik, mely már is eszközlé, hogy az eddigi bevásárlások s előpénz a mesterembernek, mind adományokból gyült készpénzen tétettek. De alapszik az összes birodalom népei részvétén, mely kérésünkre a magas kormány által igénybe vételve, szabadjon hinnünk gazdag eredményben fog nyilatkozni. És alapszik végül a sófalvi birtokos urak s a nép vallásosságán, melynek eredmenye már is örömmel üdvezelhető a a Zsombori János ur által adott anyagokból, a nép által felépitett mesterilakban.

7) De czikkiró figyelmeztetése előtt már főtisztelendő püspökhelyettes ur is, mint mindig szokta, most is megtette már, mit tehetett s megteszi minden bizonynyal a m. l. főtanács is. És pedig a nélkül

8) hogy a galaczi, akár a sófalvi fiókozott megyék jövedelmére eszközölne kölcsönt, — a galaczira, melynek 15-ik században épült temploma kiigazitása, a nagy nevü Veselényi Miklós árvák részéről segedelmezés mellett igényli a nem is 500 vfr. mert abból majd 100 vfr. adóba megy, — kevés haszonbért; és a balázsfalvira, melyért két évi haszonbérlés alatt szintén az adót belé tudva 150 vfr. évi bért adtak, s melyek végre is

9) nem azért fiókoztattak, mert nincs egy hallgató is, hanem mert az 1848-an vesztett tizedbeli papi illetőségért maig sem jövén meg a bizonyosan nem soká megjövendő kárpótlás, — egyebek mellett, nem képesek egy becsületes papcsalád szükségleteit fedezni.

S záradékul még csak annyit kivánunk megjegyezni, hogy a templomot néhai áldott emlékü özv. százados Székely Elekné, született Véér Judit urnő 1833. 34. és 35-en épittette. És hogy miről a kora halál miatt nem intézkedhetett, tagositáskor, minek Sófalva küszöbén áll, — lehett intézkedés az eklésiának kellő jövedelmet adó birtokról, midőn a két m. birtokos ur 10. 10 hold másoknak kevesebb mennyiségü föld kiszakitásáról már is birjuk vallásos kegyelet sugalta szavaikat.

VÁLYI ELEK,
esperes.

KOLOZSVÁRI NAPLÓ.

* Ha jól értesültünk, éppen ma este a redoutteremben nagy hangverseny lesz rendezve, melyben városunk némely mükedvelőin kivül, a fiatal heged művésznő Bidó Amália kisasszony is részt vesz, s melynek tiszta jövedelme a beszterczei elégett lakósok fölsegéllésére lesz szánva; mely jótékony czélt tekintve, meg vagyunk győződve, hogy e hangverseny látogatói közt városunk minden osztálya szép számmal lesz képviselve.

= Mai számunk hirdetéseinek hivatalos rovatára figyelmeztetjük olvasóinkat, mely rovatot eddig kizárórag a közönség iránti figyelemből kivonatilag tölténk be a hivatalos lap után; tudván azt, hogy hazánkfiainak nagy többsége a német nyelv birtokában nem levén, magyar hivatalos lap hiányában, ez által hasznos szolgálatot teszünk. Minden hirdetések közt pedig leginkább érdeklik a földbirtokosságot az urbéri kárpótlási hirtételek. E részben kijelentettük, hogy minden e tárgybeli edictumokat kivonatilag folytonosan közleni fogunk Azonban reménynünk van, hogy a törvényszékek lapjaink utján, olvasó közönségünk tüzetes értesitésére is képessé tesznek, s nyilvános köszönetet mondunk a szászvárosi cs. k. kerületi törvényszéknek, hogy legelső hirdetésének a szokott dij melletti, háromszori közzététele végett, minket megtalálni méltóztatott. Reméljük, hogy a többi cs. k. törvényszékek is hasonló figyelemmel lesznek, nagyszámu s legtöbbnyire földbirtokosokból álló olvasó közönségünk irányában mi azonban, ha csak remény maradna is, mink olvasóink érdekét szemünk előtt tartjuk, s ha eredeti közleményeket nem tehetnénk, a hivatalos lap után kivonatilag mindig kiserni fogjuk az urbér-kárpótlási tárgyalásokat.

* Erdélyi kormányzó-herczeg ő magassága nagyváradi utjából f. hó 3-kán kivánt egészségben Szebenbe visszaérkezett.

* A m cs. k. közoktatási ministerium egyik kibocsátványa szerint három erdélyi ifju számára, kik a bécsi c. k. polytechnicumban kivánják magukat kiképezni, egyenkint 200 pftos stipendium üresedett meg. A folyamodványok folyó hó 15-kéig a bécsi cs. k. helytartóságnál kell hogy benyujtassanak.

* Folyó hó 1-n reggeli fél hat órakor Magyarország herczegprimása, bibornokérsek ő eminentiája kis mise szolgáltatása után beszentelé Zsófia főherczegasszony tetemeit Budán; a legmagasb császári ház összes ottlevő tagjai az oratoriumban s a legmagasb kiséret a templomban volt jelen a szomoru szertartásnál. Gróf Grünne altbgy, Ő cs. k Felsége első vezérhadsegéde, kisérete mellett vitetett a magas dicsőültnek tetemeit az összes harangok zúgása és a testvérvárosok lakosságának benső részvéte közt a pályaudvarba, ott herczegprimás ő emtja által ujból beszenteltetett és külön vonaton Bécsbe szállittatott, hol a felséges szülők feledhetlen gyermekük hamvait várják.

* Még hozzánk nem érkezett ugyan példány, de pesti lapok után értesithetjük az illetőket, hogy a Jánosi Ferencz és Salamon Ferencz által a legujabb adatok és források után szerkesztett „Találmányok könyve“ I. füzete megjelent. Kiadója Herz János. Tartalma: a gőzgép, gőzhajó, gőzkocsi, gazdasági gőzgép. A kis 8-rét és 144 lapra terjedő füzet ára 40 kr.

= Párviadali végtárgyalás a pesti orsz. törvényszék előtt. Pesten, május 30-dikán tartatott számos és különösen válogatott hallgatóság mellett a végtárgyalás Ny. Józsa helybeli ügyvédnek a müvelt társalmi körökben rendkivüli figyelemmel kisért párviadali pörében, melyben mint párviadali segédek U. J. és gróf R. P. állottak. A törvényszék elnöke Fabiny Teofil ur volt; közvádlóul az ismert tehetségü Bovankovics ur lépett föl, védnökül Szilágyi Virgil, Tóth Lőrincz s Ágoston József jelentek meg: az első Ny. Józsa részéről, két utóbbi a segédek védelmére. Sietünk közönségünket ezen a nyilvános tárgyalás behozatala óta legelső párviadali esetről az ügy folyama s tartalmának részletesb megismertetéseig előlegesen is röviden a következőkben értesitesiteni. — A párviadali tény rövid története az, hogy a fent nevezett vádlottak többek társaságában folyó év april 1. Európa szálloda termében vacsorálván Ny. Józsa és bold. N. J. ismételt szóvitába keveredtek egy tárgy iránt, mely végett már hónapok előtt fogadást is tettek, tudnillik az iránt, hogy az ismert Gutier Margit 2-dik felvonásában jön-e elő a szinpadon egy ágy vagy sem; minél N. azt állitá, hogy Ny. J. azon ágynak a darab első adatásakori előjöttét más alkalommal már szinte elismeré, mit azonban Ny. J. mint valóttlant kereken tagadott. Ezt N. meghazudtolásnak s igy sértésnek tekintvén, a szóvita végén azon mindenkit legérzékenyebben sérthető kifejezést tette, hogy ha pofoszkodni akarna, Ny. Józsát felpofozná. mire ez azt válaszolá, hogy pofozza a kocsisát, nyomorult; előbb még neveletlenséget s gorombaságot is vetvén N. a vádlott Ny. Józsa szemére, ki mindezek mellett rendkivüli higgadt hidegvérüséggel viselte magát. E vitának azon következése lön, hogy másnap N. párviadalra hivta ki Ny. Józsát, ki gróf R. P. kiséretében april 6-kán meg is jelent a hely szinén, mely N nek zugligeti nyári laka volt. Ebben mindketten megsebesültek; és pedig maga N. is oly gyöngén, hogy szivarozva kocsizott haza, és negyed napra sebe már hegedni kezdett. — Azonban orbáncz (Rothlauf) ütvén ki testén, ugyanazon hó 20-kán meghalt. — Ez a tény történeti állása. — A mai ülésben, melyben az ügy egészen befejeztetett, legelőször is a fentnevezett vádlottak hallgattattak ki, kiknek vallomása egy részt igen hosszadalmas, megfontolt, másrészt mindenben összhangzó volt. — Azután a szakértő orvosok hallgattattak ki, a pesti egyetemi orvosi kar véleménye felolvastatott s még L. helybeli orvos, ki az elhunyt N-t gyógyitotta, D. Alajos ismert iró s egy pinczér az Európából, mint tanuk, lőnek kihallgatva. Következett az államügyész inditványa, ki részrehajlatlan hüséggel adván elő a tény állását, ezen ügy sajátságos, egy szakértő egyén által sem tagadhatott természeténél fogva — kiemelve jeles szakavatott beszédjében az enyhitő körülményeket is — a főtettes Ny. Józsára a legkisebb büntetési fokozatot t. i. 1 évet inditványozá, a két segédre nézve pedig 7 és 6 hót. — A védelmi beszédek, melyek reá következtek, igen jelesek voltak. De kétségtelenül legnagyobb figyelmet gerjesztett s hatást tön alapossága s mélyebb jelentőségü okoskodása folytán Tóth L-nek védbeszédje, melyre előre is felhivjuk a figyelmet Ugyanezen ülésben az itélet is kimondatott, melynek emberies szellemét nem tagadhatni Ny. Józsa ügyvéd, mint közvetlen tettes (bünt. törv. 158. 160. §§.) a bünt. törv. 54-dik §-ban megengedett rendkivüli enyhitési jog alkalmazása mellett ügyvédsége vesztése mellett 4 hói fogságra; U. és gr. R. mint segédek 4 hétire itéltettek: a perköltségek viselésében is elmarasztatván közösen. Az itélet indokolását, és bizonyitási eljárást következő számunkban részletesben; a védbeszédeket pedig terjedelmesen fogjuk közleni. P. N.

* Brüsselben a jezsuiták egy könyvjegyzéket nyomattak, melyben azon könyvek vannak kijelölve, a melyeket olvasni szabad vagy nem. Szerzője pater Boone, a Jézus társaságából. A belga követi kamara egyik ülésében Frère Orban ur e könyvjegyzéket tette az interpellatio tárgyául. Mint curiosumot felolvasta abból a következő helyeket:

„Guizot. Cours d'histoire moderne. (A polgárisodás története Európában általán és Francziaországban különösen). — Guizot igen veszedelmes ellensége a catholicismusnak. Az utóbb nevezett könyv jó irodalmi mü lehet, de mint történet- és tankönyv gyalázatos.“

„Cousin. Ő aláássa a catholicismust. Ő pantheista.“

„Malte-Brun. — Földismeret, a cath. vallás elleni czélzatokkal.“

„Montesquieu — Az ő könyve „A törvények lelkéről“ nyitott utat a franczia forradalomnak.“

„Pascal. — Az ő „Lettres provinciales“ czimü munkáját az egyházi elöljáróság megégette.“

„Bernardin St. Pierre. — A tizennyolczadik század bölcsészi, irreligiosus szelleme (Paul et Virginie) ismerhető fel nála. Ő minden vallás iránt közönyös, aztán gyalázza a papságot.“

„Salvandy. — A szerző ama modoru történészi iskolához tartozik, mely a kereszlyénséget tisztán emberi szempontból fogja fel.“

„Thierry Ágoston. — Befeketiti a kereszlyénséget Angliának a normannok általi meghóditásáról irt története igen rosz.“

„Thiers. Thiers ur egy valóságos politikai Kain.“ stb. stb. Ellenben minden veszély és félelem nélkül olvashatók.

„Crétineau-Joly. — Ő profanizálta ugyan IV Kelemen pápa emlékét, de a jezsuitáknak hatályosan védelmére kél.

„Nem kevésbbé ajánlhatók Todière, Catrou, Griffet és Le Gobien müvei.“

Belügyminister, Decker ur, ezt felelte Frère-Orban ur megjegyzésére: „Ismerem ezen Brüsselben nyomott cathalogust már régóta, s megvallom, nagyon sajnálom, hogy ilyen iratok férczeltetnek össze, s nyomatnak ki. Mert ilyen nyomtatványok, ha hatásuk lenne, a belgákból végre is cretineket csinálnának.“

KÜLFÖLD.

Franczia ország. Biztos forrásu hirek szerint Ausztria és Szardinia közt a közeledésre nagy lépés történt. Cavour gróf t. i. egy uj jegyzéket küldött volna Bécsbe, melyet az ausztriai kormány teljesen kielégitőnek talált, legalább b. Hübner Párisban ez értelemben nyilatkozott, s igy a két állam közti diplomatiai viszonyok helyeállása remélhető. E kibékülési müvel összefüggésben állhat Napoleon hgnek Párisba érkezte után állitólag tüstént Turinba teendő utja, valamint valószinü, hogy a szász udvarnak ugyanakkori ottmulatása e müvet csak előmozditandja.

Paris, maj. 27. A „Moniteur“ jelenti: „A békeszerződés Poroszország és Svaicz között tegnap hat föl-

*

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.

hatalmazott által aláiratott. A neufchateli ügy most véglegesen rendezve van. A porosz király ekként lemondván azon souverainitási jogról, melylyel ő szerződésileg volt felruházva a neuenburgi herczegség fölött, és Svaicz bizonyos kötelezettségeket vállalván magára, elég lenne téve a király fensöbb gondoskodásának a svaicziak jóléte felöl. A szerződvény közzététele az erősitvények kicserélése után történik, minek 21 nap alatt kell bekövetkeznie."

— Algirból 20-ról kelt tudósitások szerint Randon tbnagy legközelebb egy oly proclamatiot intézett a kabylokhoz, melyben kifejti az ellenök inditandó háboru czélját, bocsánatot igér az elcsábitott népfajoknak, egyedül a beniratteneket, mint a fölkelés szerzöit, fenyegeti s fogadja, hogy tiszteletben tartandja a kabylok intézményeit s választásait; ezen intézmények, mint hozzáteszi, hasonlitván a franczia intézményekhez.

— A „Nordtól" maholnap senki se vehet hitelbe, s kivált ha valami uj hirrel lepi meg a világot, bizonyosak lehetünk benne, hogy tiz eset közöl kilenczszer rendesen görbén szokott beszélni. Igy járt a jámbor legujabban is egy tervbe vett fejedelmi congressus felöl kikürtölt hirével, melyet csakhamar ő maga czáfol meg állitván, miképp e hirnek nincs semmi mélyebb jelentősége, vagy tisztán szólva, nincs semmi valódi alapja. Igy járt a jó „Nord" azon hirével is, hogy a persa Sah a persa-angol szerződést nem fogja aláirni — s most kénytelen maga is bevallani, hogy biz azt a persa uralkodó megerősitette, még pedig minden módositás nélkül. Igy fog járni még kétségkivül azon állitásával is, mintha a lázadási szellem az indiai angol seregben folyvást terjedne, s hogy az angol birtokok állapota sokkal veszélyesb, minthogy a Persiával kötött béke Angliára nézve nagy jótékonyság ne lenne. Söt a „Nord" szerint még a Verestenger mellett lakó arabok között és ellenséges érzelem jelentkeznek az angolok ellen. Alkalmasint itt is elvétette a szája.

— A „Moniteur" levelezése Jassyból egy falka sérelmet közöl a moldovai kormány ellen az uniobarátok irányában. Tekintve azon rendszabályokat, mikkel a franczia kormány saját országában a népakaratnak minden reá nézve nem kedvező nyilvánulását siet elnyomni s annyira is ment már, hogy kedve szerint irányozza azt, valóban mosolyt gerjesztő a „Moniteur" eljárása, melynélfogva oly hön buzgolkodik a népek korlátlan szabadsága mellett messzi tartományokhan. Ugylátszik, hogy a franczia kat csak azért tartják oly kemény féken a despotai kormány hatalma alatt, hogy az ekként fokozott erőhatalomnál fogva a keletet boldogithassa a franczia kormány az alkotmányosság áldásaival. A „Moniteur" fentebb emlitett levele egész sorát adja a panaszoknak, miképp kivánja a moldovai kormány a népnek az uniora izgató Talleyrand melletti demonstratioit némileg mérsékelni.

Belgium. Brüssel az utóbbi napokban rendkivül fel volt izgatva, s a főváros példájára az ország többi városaiban is zajos demonstratiók történtek a clericális párt ellen, mely a kamarában jelenleg májoritással dicsekszik. Oka e felzudultságnak az ugynevezett jótékonysági törvényjavaslat. Eddigelé a jótéti pénzalapok és alapitványok igazgatása kizárólag a világi hatóságok kezében volt, s a vallási testületeknek, melyek 1830 óta biztositott egyesülési jognál fogva igen megszaporodtak, egyáltalán semmi joguk sem volt, a szegények számára szentelt gyámolitó pénzeket elfogadni vagy általában kezelni és kioszlani, előforduló esetben csupán a kormány, egyetértésben a törvényhozó testülettel, volt hivatva, e jogot valamely testületre is átruházni. A clerikális párt, mely 1830-ban befolyását a függetlenség érdekében teljes mértékben felhasználá, azóta sem szünt meg alkotmányos befolyásával minden tekintetben élni, s annyira is ment, hogy jelenleg mind a kabinet mind a kamra keblében tetemes többséggel bir. Igen természetes volt tehat, mikép elérkezettnek tartá a pillanatot, melyben a kegyes alapitványok igazgatását is kezébe veheti. Igy keletkezett a kormány által a mostani ülésszakban előterjesztett törvényjavaslat, melynélfogva a kormány jogot nyerne, azok igazgatását a kamrák beegyezése nélkül is másokra átruházni. E törvényjavaslat a máj. 27-ki ülésben került végtárgyalás alá, s a jobb és baloldal közt a leghevesebb vitákat idézte elö. A kamrákban felgyuladt tüz kihatott a városba s az ország több helységeibe, sajnálatra méltó kihágások történvén a jobb oldaliak s némely papi személyek ellen, ugy hogy mult hó 30-kán a kamra és senatus királyi rendelet által határozatlan időre el lön napolva. Az izgatottság egyelőre csendesültnek látszik s a pártok közt fegyverszünet áll be, de minden hihetőség szerint változni kell a jelen kabinetnek s a fennebbi törvényjavaslatnak visszavonatni, mint a mely a clericális párt befolyásának erősitését czélozza.

Németország. A politikai légkör pillanati nyugalmában vagy helyesebben szélcsendében — a journalistika időt nyer magának általános visszapillantások s elmélkedések könnyü sajkáin vagy nehézkesebb hajóin egy-egy kéjutazást tenni vagy kincskereső expeditiókra is elrándulni, mely alkalommal az egyéni kalandvágy is olykor szerepelni szokott. Igy a „Weser-Ztg." a neufchateli kérdés megoldása ötletéből következő megjegyzéseket teszen:

A neufchateli ügybajnak oly módoni eligazitása, mint azt a párisi conferenczia teljesité, t. i. a neufchateli canton függetlenségének szentesitése és biztositása által, a legelső s egyetlen diplomatiai elismerése azon nemzetközi állapotnak, mely az utolsó évtizedbeli mozgalmak által lön előidézve. Alig hihetni, hogy ez megtörtént volna ezelőtt két-három évvel. S a septemberi idétlen fölkelés valószinüleg elmaradt volna, hogy ha a neufchateli royalisták ne legyenek éppen az ellenkezőről meggyőződve, arról tudnillik, mikép a mai reactionarius Europa egész örömmel ragadand meg minden oly alkalmat, mely a közelebbi évekből fenmaradt utolsó „vivmánynak" is nyakát szegheti.

Egyébiránt a neufchateli royalistákon kivül, mások is vannak, a kik számitásaikat — ugy látszik — hibásan tették. Ott is, hol parlamentek állnak a kormányok oldala mellett, amazok mind inkább öregbednek erőben és sulyban. Igy Belgiumban a kamarai ellenzék kemény magatartása, az ország és sajtóban mutatkozó izgatottság s a szószékek viharos lármája, melyek a kamaraelnököt már többször rendkivüli rendszabályok alkalmazására kényszeriték, eléggé tanusitják, hogy Belgium belefáradt a rák-módoni járásba s ismét előre akar haladni a hátrálás helyett.

Emlitsünk-e hasonló példát Poroszországból? A porosz kamarákat több évek óta még Franczia- s Oroszországban is ugy mutatták fel, mint mintaképeit a vak engedelmességnek, s rájok, e kormányférfiak és tanácsosok seregével elárasztott testületekre, a legszebb reményeket épitették vala s legfeljebb is buzgalmuk s hűségök tulhajtásától féltek, s ki hitte volna, az utóbbi ülés kezdetétől mind végig egy élesen kifejezett ellenzéki irány képét tünteté elö; a kormányjavaslatok nagy része el lön vetve s általában a reactionarius irányok ellen mind a két házban erős háboru lön viselve.

Bizonyos értelemben nem hasonló jelenség mutatkozik-e Párisban? Figyeljünk csak a választási mozgalmakra. Ezeknek első nyilvánulásait a kormány nehány hó előtt törvényszéki üldözések és sajtó-megintések útján nagy gyorsan lesujtotta vala. De később attól tartván, hogy a nemzet a választó-urnák tömeges odahagyásával fogna a kormány ellen bizalmatlansági demonstratiót tenni, azt hivé, hogy szükséges volna a választási buzgalmat, legalább lanyhább párthiveiét, egy kissé felserkenteni; a „Patrie" s más kormánylapok roszalni kezdék a választásbani részvétlenséget. Amde a nemzet ez intést komolyabban látszik venni, mint ott fenn akarák. A politikai szellem repülésre készíti szárnyait; a kormány retteg a szellemtől, melyet ő maga idézett elő, vagy a szunyadó oroszlánytól, melyet ő ébresztett föl; a „Siécle", mely a hivatalos közlönyöket őszintén s buzgón segité a tartózkodási politika ellen küzdésben, barátságos megintést kapott, ne árfaná magát oly dolgokba, a mikhez nincs köze s a miket a kormány maga kiván igazitani."

E tüneményekből vajjon a „Weser Ztg." feljogosithatja-e magát azon következtetésre, hogy a reactionak „aranykorán" már is tulvolnánk, annak eldöntését a közelebbi jövőre kell hagynunk.

— A „Frankfurter Journalnak" irják Bécsből: „Azon kihágások, melyeket az utóbbi napokban az uniopárt Jassyban és Bukurestben elkövetett, hir szerint alkalmat adtak az austriai kormánynak, hogy terjedelmes emlékiratot készithessen az ottani viszonyokról, s azt a külföldi hatalmak tudomására fogja juttatni. Bizonyitványok vannak, melyek a fejedelemségekbeli szárd biztost nem kevéssé terhelik, hogy áthágta utasitásait. Az uniopárt kicsi de fürge, s igyekszik a tömegrei befolyást maga részére biztositani.

Svaitz. A „Bund" irja: „Tessin lakossága azon ponton áll, hogy papságának egy részével együtt a protestantismusra áttérjen. Ezt irják a milanói érsek környezetéből teljes komolysággal Párisba."

— A szövetséggyülés a békeszerződés megerősitése végett f. é. jun 9-re hivatott egybe.

— A hauernsterni alagutban egy akna beomlása 54 munkást temetett el.

Bécsi börzén. Junius 6-dikán. Magyar urbéri pap. 80½ Nemzeti kölcsön 84¼ Arany pénz 7 /4. Ezüst 5½.

Tulajdonos és felelős szerkesztő: BERDE ÁRON.

HIRDETÉSEK.

Hivatalos hirdetések
kivonatban.

A kolozsvár megyei cs. k törv szék elnöksége f. é. maj. 29-ről 238 sz. a pályázatot hirdet az ottani törv. széki járulnoki állomásra 350 e ft évi fizetéssel. A pályázók adjákbe oda szabályszerü kérelmeiket 4 hét alatt.

Az erdélyi országos cs. k. pénzügyigazgatóság elnöksége Szebenben f. é jun. 1-ről 1230 sz. a pályázatot hirdet az ottan megürült pénzügyi titkári állomásra 1200 eft. évi fizetéssel. A pályázók adják be oda szabályszerü kérelmeiket f. é. julius 15-kéig.

A szebeni cs k járás törv. szék f. é. máj. 18-ról 3537 sz. a. felhivja Mara Miklóst ellene, ügyvéd Lehrmann által szebeni czipész Müsz Samuelnek tartozó 90 váltó ft. 50 kr. iránt inditott kereset védelmire. Részire kirendelt ügyvéd Morscher Károly.

A székely-udvarhely megyei cs. k. törv. szék elnöksége f. é. május 28-ról 601 sz. a. pályázatot hirdet az ottani törv. széki segédi állomásra 700 e. ft vagy történhetőleg 600 és 500 e. ft. évi fizetéssel A pályázók adjákbe oda szabályszerü kérelmeiket négy hét alatt.

A sz. somlyai cs. k. járás-hivatal mint törv. szék f. é. máj 11-ről 1165 sz a. tudatja hogy petenyei ifj Szabó András vesztegetőnek van nyilvánitva; gondnoka petenyei lakos Keczeli György.

A csik-somlyai cs. k járás hivatal mint törv szék f é. máj. 18-ról 822 sz. a. hogy Rózsa György elfoglalt 77 számu házat Csik-szépvizen, kereskedő Szebeni Péter kérelmire. f. é. jun. 27-kén és august. 1-jén d. e. 9-kor a helyszinén közárverésen eladják.

196 (1—3)

Szám 1748. 1857. Civ.

Hirrététel
urbéri kárpótlási tőkék utalványozása iránt.

A szászvárosi cs. kir. megyei törvényszék közzé teszi, hogy az erdélyi országos földtehermentesitési bizottság 1857-diki máj 12-ről 5021 sz. a. kelt jogérvényes határozata által Losádi idősb Fekete Sámuel részére Losádon levő 15 hold 1320 □ölet ütő 3 telek utáni megszünt urbéri szolgálmányai kárpótlásául 369 ft. 15 kr. tőke 1857 jul. 1 járó kamattal és 132 pft. 19¼ kr. maradékkamat van előlegesen liquidálva és utalványozva.

Ennélfogva felszólitás tétetik:

1) Hogy mindazok, a kik a birod. törv. lap 100-dik számában 1853 máj 29-diki császári patens értelmében 1854-diki augustus végén eltelt egy évi határidő alatt kárpótolt javaik iránti igényüket és jogilletőségüket törvényes formában érvényesitették, ezt bizonyitsák be.

2.) Hogy mindazok, a kiknek az érintett patens engedménye szerint a visszavallási jog érvényesitésére még egy hosszabb határidő hagyatott fenn, ezen jogigény iránt okadatolt bejelentést tegyenek, vagy a kereset függőben-lételét mutassák ki

3) Hogy azok, a kik valamely más jogczim alatt igényt formálnak a kárpótlási tőkéhez, vagy kamatjaihoz, ez iránti jogukat érvényesitsék.

4.) Hogy azon hitelezők, a kik követelésüknek az 1856-ki márcz. 1-sője előtt eszközölt betáblázás nyomán, elsőségi jogot követelnek a kárpótolt birtokra, s a kárpótlási tőkéből leendő fizetésre akarnak igényt tartani erről tegyenek jelentést, különben mind ezen egyének a kárpótlási tőkék utalványozása iránti tárgyalásoknál ki vannak zárva, s az 1, 2 és 3 alatt jelölteknek csupán az hagyatik fenn, hogy lehető jogaikat csak az ellen érvényesithessék, a kinek illetősége a kárpótlási tőkéből vagy kamatjaiból az utasitási tárgyalásnál elismertetett.

Ezen bejelentések és kimutatások legfölebb **1857 julius 29-éig** irásban benyujtandók, s abban a bejelentő vezeték- és keresztneve és lakhelye, mint szintén képviselőjének törvényesitett felhatalmazása kell, hogy foglaltassék.

A kárpótlási tőke utalványozása iránti tárgyalásra határidő tétetik 1857 september 30-dikára d. e. 9 órára, midőn a szászvárosi cs. k. megyei törv székнél személyesen vagy felhatalmazott által minden igényük bebizonyitására szolgáló oklevelekkel pontosan megjelenni mindazok felszólittatnak, a kik az emlitett idézési határidő alatt bejelentesüket és kimutatásukat beadták; mert ha pontosan meg nem jelennek, ugy fognak tekintetni, mintha bejelentéseket és kimutatásokat nem nyujtottak volna be.

Ezen határidőnél tekintet lesz a földadó ideigleneg rectificatioja következtében utólagosan netalán liquidalt kárpótlási tőkére is, melyhez azon hitelezők, a kik nem tettek bejelentést, a 4 pont alatt meghatározott korlátok között minden igényüket elvesztik.

Ezen határidő elmulasztása és elmaradás esetében a visszahelyezésnek nincs helye.

Szászváros 19 máj. 1857.

Cs. k. megyei törv. szék tanácsából

Nem hivatalos.

(195) (2—3)

Egy a magyar és német nyelvbeni irásban, fogalmozásban, könyv-vezetésben és a számadásban egyiránt jártas, s az ezekben szerzett tapasztalásánál fogva, egy igen alkalmas egyén ajánlkozik, bármi nemü üzlet számadási vivésére, azok kiirására, könyvvezetésre, iratok másolására, s több e tárgyhaz tartozó mindkét nyelvbeni levelezésre, ugy a vidéken lakó uraságok, az e városon lévő házak felügyelői gondnoksága vivésére. Szállás és koszt nélkül, csupán az adandó százalék vagy kész pénzül a legmérsékeltebb dijazás mellett. Kiről K. A betük alatt czimzett és az t cz. Burián Pál, belső tordautczában lévő könyv- kereskedő urhoz utasitott levelekre, mintha bejelentéseket és kimutatásokat nem nyujtottak volna be.

(191) **Zongora eladási v. kiadási hirdetés.** (3—3)

Ujra érkezett hozzám Bécsből két szép s jó zongora eladás végett, melyek haviberbe is kiadandók.

Gyulai Sámuel. Kolozsvártt, b. farkas utcza 81. sz. alatt.

Nyomatott az ev. ref. főtanoda nyomdájában.

Iskola Alapítvány - Kolozsvári Központi Egyetemi Könyvtár © Fundația pentru Școală - BCU Cluj-Napoca.